

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 1023

van **LUDWIG VANDENHOVE**

datum: 17 september 2020

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Veehouderijen - Controle dieren aantallen en luchtwassers

De veeteeltsector heeft een significante impact op onze omgeving door de uitstoot van stikstof, zowel via rechtstreekse mestafzet als via depositie uit de lucht. Om de impact binnen onze milieugebruiksruimte te houden, hanteert de Vlaamse overheid voornamelijk twee beleidsinstrumenten: het Mestactieplan (MAP) en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Beide instrumenten maken modelmatige assumpties op basis van geregistreerde dieren aantallen per bedrijf om mestafzet enerzijds en stikstofdepositie anderzijds te berekenen en te reguleren. Een andere belangrijke parameter in deze modelering (met name voor de stikstofdepositie) is het gebruik van luchtwassers in zogenaamde amoniakemissie-arme stallen.

De kwaliteit van de output van modellen is recht evenredig met de kwaliteit - en in dit geval de validiteit - van de data die men erin steekt. Anders gezegd, als in de praktijk dieren aantallen hoger liggen dan geregistreerd of luchtwassers slechter (of in het ergste geval: niet) werken dan gepland, dan ligt de werkelijke milieu-impact hoger dan die die modelmatig wordt berekend. Op milieu-impact die onder de radar blijft, heeft een MAP of PAS geen grip. Daarom is het cruciaal dat de Vlaamse overheid nauwkeurig controleert hoeveel dieren er in stallen aanwezig zijn en of mitigerende installaties het rendement halen dat ze op papier garanderen. De controlecijfers die we daar de laatste jaren over kunnen consulteren in de Mestrapporten van de Mestbank tonen een beeld van een structurele onderschatting van de feitelijke situatie. Bij bedrijfsevaluaties worden veel te vaak slecht werkende luchtwassers vastgesteld en ook onregelmatigheden met dieren aantallen komen vaak voor.

1. Op welke manier wordt het aantal dieren gecontroleerd in een varkensstal, pluimveestal of runderstal (graag duiding over volledig protocol)? Welke instanties zijn vandaag bevoegd voor dergelijke controles, hoe groot zijn de steekproeven en zijn die ad random of risicogebaseerd?
2. Nemen de milieuadministraties de foutenmarges door onregelmatigheden inzake dieren aantallen en slecht functionerende luchtwassers mee in rekening bij de huidige evaluatie van het mest- en PAS-beleid? Zo ja, hoe juist?
3. Kan de minister voor de jaren 2015, 2016, 2017, 2018 en 2019 het aantal controles op de hoeveelheid dieren in stallen geven (en het percentage bedrijven dat daarmee gecontroleerd werd)? Kan de minister voor dezelfde jaren meedelen hoeveel inbreuken op het aantal dieren werden vastgesteld? Graag beide cijfers opgedeeld per controle op het aantal varkens, kippen en runderen. In hoeveel van de gevallen leidden inbreuken ook tot boetes of een andere vorm van handhaving?

4. Handhaving en controle zijn posten waar per definitie voldoende capaciteit ontbreekt.

Bestaat de mogelijkheid om naar geautomiseerde controleprotocollen toe te werken die accurater zijn en ook in real time kunnen worden gemonitord door de Milieuadministratie? Dit onder meer naar het voorbeeld van Nederland, waar voor luchtwassers dergelijke monitorsystemen al enkele jaren verplicht zijn.

5. In Nederland werd recent de geregistreerde bezettingsgraad van stallen onderzocht t.a.v. de vergunde dieren aantallen in de respectieve stallen. Hoewel er vaak legitieme verklaringen zijn, bleek daaruit dat vaak opvallend minder dieren gehouden werden dan de vergunning mogelijk maakt.

Wordt in Vlaanderen zo'n analyse gemaakt en meegenomen in de risico-analyse voor controle op dieren aantallen? Kunnen voor de voorbije 5 jaar - per provincie en per diersoort (varkens, rundvee, melkvee, kippen) - de cijfers gegeven worden van het aantal vergunde dieren aantallen en het aantal geregistreerde dieren aantallen, alsook de gemiddelde bezettingsgraad op bedrijfsniveau?

ANTWOORD

op vraag nr. 1023 van 17 september 2020

van **LUDWIG VANDENHOVE**

1. De mestwetgeving bepaalt dat landbouwers jaarlijks de gemiddelde veebezetting moeten aangeven via de mestbankaangifte. Binnen de Mestbank controleert de dienst Bedrijfsdoorlichting de dierbezetting. Deze controles gebeuren bij alle varkens- en pluimveebedrijven die geselecteerd worden voor een bedrijfsdoorlichting. Het aantal productiebedrijven dat wordt doorgelicht wordt ieder jaar opnieuw bepaald. De selectie van bedrijven gebeurt op basis van een risicoanalyse waar de dierbezetting één van de criteria voor selectie is maar niet het enige.

Bij de controle van de dieren op een bedrijf wordt onderscheid gemaakt tussen rundveebedrijven enerzijds en varkens- en pluimveebedrijven anderzijds.

Voor rundveebedrijven ontvangt de Mestbank jaarlijks de dierbewegingen van SANITEL. Dit is een Belgisch systeem voor geïnformatiseerd beheer van de identificatie, de registratie en het toezicht op dieren. Op basis van de dierbewegingen wordt de gemiddelde veebezetting berekend volgens de afspraken tussen de VLM en de landbouworganisaties. De landbouwers hoeven het gemiddeld aantal runderen niet meer zelf aan te geven. Dit systeem garandeert immers een nauwkeurige tracing van ieder rund waardoor de kans op het aangeven van een verkeerde gemiddelde veebezetting bij runderen erg klein is. Desalniettemin wordt bij een bedrijfsdoorlichting van een rundveebedrijf steeds een rondgang gedaan in de stallen. Het aantal dieren wordt niet gecontroleerd.

Bij varkens- en pluimveebedrijven die voor een bedrijfsdoorlichting geselecteerd worden, wordt altijd een bedrijfsbezoek gedaan. De selectie van deze bedrijven gebeurt via een risicoanalyse. De afgelopen jaren waren er in de risicoanalyse criteria opgenomen om een onderaangifte van varkens of pluimvee op te sporen. Tijdens het bedrijfsbezoek wordt een rondgang gedaan over het hele bedrijf. Bij varkensbedrijven worden in de stallen per diercategorie alle aanwezige dieren geteld. Bij pluimveebedrijven worden de stallen niet betreden omwille van de kwetsbaarheid van de dieren en de grote kans op het binnenbrengen van infecties. Bovendien biedt een stalbezoek bij pluimveebedrijven weinig meerwaarde voor de controle van de bezetting.

Bijkomend worden ter plaatse administratieve gegevens opgevraagd.

Bij varkensbedrijven gaat dit onder andere over het dierregister, een permanente inventaris, de zeugenboekhouding, voederregister, bedrijfstechnische gegevens, laad- en losbewegingen van varkens en sterftegegevens. Bij pluimveebedrijven gebruiken we informatie over de opzet en de afvoer van dieren, voedergegevens, leggegevens, hokkaarten, sterftecijfers e.a.

De toezichthouders van departement Omgeving, afdeling Handhaving voeren bij de grote varkensbedrijven (vanaf 2.500 plaatsen voor vleesvarkens en/of plaatsen voor 750 zeugen) en bij de grote pluimveebedrijven (vanaf 40.000 plaatsen voor pluimvee) in het kader van haar RIE-handhavingsprogramma om de drie jaar risicogebaseerde controles uit bij meer dan 970 veeteeltbedrijven. Tijdens deze controles wordt er voornamelijk toegespitst op emissies (water, lucht, ...) vanuit het bedrijf. Controles van klasse 1-veeteeltbedrijven gebeuren naar aanleiding van acties, nieuwe

omgevingsvergunningen en/of klachten. Afhankelijk van het type controle nemen toezichthouders het naleven van het vergunde dierenaantal mee op in hun controle.

In 2018 startte afdeling Handhaving een actie om de nutriëntrijke vloeibare stromen te controleren bij rundveebedrijven, waar ad hoc de dierenaantallen worden gecontroleerd.

Vanaf 2021 start afdeling Handhaving met controles in het kader van het best beschikbare technieken referentiedocument *Intensive Rearing of Poultry or Pigs* (BREF IRPP). Deze controles volgen de vastgelegde risicogebaseerde inspectiefrequentie. De controle van het aantal vergunde dieren zal standaard opgenomen zijn bij deze controle.

De manier van controleren van dierenaantallen is net zoals bij de Mestbank afhankelijk van de diersoort, omdat de beschikbare gegevens en mogelijkheid om de dierbezetting effectief te tellen per diersoort verschillen. De toezichthouders van de afdeling Handhaving controleren het aantal runderen op basis van tellingen en/of de paspoorten, het aantal varkens op basis van hokkaarten, aankoopfacturen, slachtgegevens, effectieve (steekproefgewijze) tellingen, logboeken van de luchtwassers, e.a. of een combinatie ervan en het aantal pluimvee op basis van hokkaarten, aankoopfacturen, slachtgegevens, gewichtsberekening/m² bij slachtkippen, het waterverbruik per dier per stal bij kippen, het leggerpercentage bij legkippen, e.a. of een combinatie ervan. Effectieve tellingen van pluimvee zijn om praktische en sanitaire redenen nagenoeg onmogelijk en het aantal stuks pluimvee kan op deze manier hooguit worden geschat.

De bevoegde instanties om dierenaantallen op Vlaams niveau te controleren zijn dienst Dierenwelzijn in het kader van het welzijn van dieren, afdeling Handhaving in het kader van naleving van de vergunde dierenaantallen in de omgevingsvergunning bij klasse 1-veeteeltbedrijven, de VLM in het kader van de mestbankaangifte en nutriëntemissierechten en de lokale toezichthouders in het kader van naleving van de vergunde dierenaantallen in de omgevingsvergunning bij klasse 2 en 3-veeteeltbedrijven.

2. Zoals hierboven beschreven kunnen het aantal runderen correct worden opgevolgd. Voor varkens bestaat een dergelijk systeem nog niet. Om dit verder te verkennen loopt op dit moment een onderzoek naar de ontwikkeling van het ontwerp van een digitaal systeem voor de bepaling van varkensbezettingen en uitscheidingscijfers. Deze studie loopt af in 2021.

Toezichthouders van het departement Omgeving, afdeling Handhaving treden gepast op om de situatie te remediëren naar de vergunde toestand als er bij klasse 1-veeteeltbedrijven tijdens controles van luchtwasinstallaties en/of vergunde dierenaantallen tekortkomingen worden vastgesteld. De vaststellingen inzake dierenaantallen worden niet gestructureerd bijgehouden waardoor het bepalen van een foutenmarge niet mogelijk is.

3. Tabel 1: aantal bedrijven (% van het totaal aantal bedrijven) en aantal exploitaties dat per jaar en per diersoort werd doorgelicht door de Mestbank

Productiejaar	Type	# bedrijven	# exploitaties
2015	Runderen	42 (0,4%)	63
	Varkens	135 (4,8%)	217
	Pluimvee	28 (4,1%)	52
2016	Runderen	141 (1,4%)	187
	Varkens	119 (4,4%)	183
	Pluimvee	35 (5,2%)	57
2017	Runderen	143 (1,4%)	201
	Varkens	117 (4,5%)	183
	Pluimvee	17 (2,5%)	22

2018	Runderen	126 (1,3%)	174
	Varkens	69 (2,7%)	102
	Pluimvee	15 (2,2%)	22
2019	Runderen	39 (0,42%)	62
	Varkens	44 (1,7%)	57
	Pluimvee	/	/

Tabel 2: aantal bedrijven (en aantal exploitaties) met inbreuken op het aantal dieren voor varkens en pluimvee.

jaar	PLUIMVEE		VARKENS	
	Aantal	% van gecontroleerde bedrijven (exploitaties)	Aantal	% van gecontroleerde bedrijven (exploitaties)
2015	10 (16)	36 (31)	11 (13)	8,1 (6)
2016	9 (14)	26 (25)	9 (10)	7,6 (5,5)
2017	4 (11)	24 (50)	4 (4)	3,4 (2,2)
2018	2 (2)	13 (9,1)	15 (17)	22 (17)
2019*	/	/	2	4,5 (3,5)

*Onvolledig. Bedrijfsdoorlichtingen voor productiejaar 2019 zijn nog lopende.

In het overgrote deel van de inbreuken werd er een lagere bezetting aangegeven dan er in werkelijkheid was. In enkele gevallen zien we ook dat er een hogere bezetting wordt aangegeven dan in realiteit. Dit kan immers voordelig zijn bij bedrijven die op korte termijn zullen worden overgelaten omdat hiermee geanticipeerd wordt op een reductie van de nutriëntenemissierechten bij overname.

In alle gevallen leidt het fout aangeven van de gemiddelde veebezetting tot een boete voor een foute aangifte. Meestal worden ook bijkomende maatregelen opgelegd met als doel de dierbezetting in de daaropvolgende jaren nauwkeuriger op te volgen. Als gevolg van een aanpassing van de veebezetting wijzigen ook de productiecijfers. Dit kan in sommige gevallen leiden tot een boete voor het niet correct afzetten van alle nutriënten (de zogeheten balansboete). Als een landbouwer, na wijziging van de gemiddelde veebezetting, op zijn bedrijf meer dieren gehouden heeft dan de toegekende nutriëntenemissierechten, wordt een boete opgelegd voor de dieren waarvoor hij geen nutriëntenemissierechten had.

Het departement Omgeving, afdeling Handhaving houdt het aantal controles op vergunde dieren aantallen en het aantal inbreuken hierop niet gestructureerd bij waardoor deze gegevens niet kunnen worden gegenereerd uit het dossieropvolgingssysteem. Bij een vaststelling van een inbreuk neemt de toezichthouder altijd de gepaste maatregelen om de toestand te remediëren naar de vergunde toestand.

4. Cfr. het antwoord op vraag 1, wordt de rundveebezetting op een landbouwbedrijf bepaald op basis van de rundveebewegingen die geregistreerd worden in Sanitel. Deze gegevens laten toe om op ieder moment het aantal runderen te bepalen op het bedrijf. Momenteel wordt door het ILVO (Instituut voor landbouw-, visserij en voedingsonderzoek), in opdracht van de Vlaamse Landmaatschappij, een studie uitgevoerd waarbij onderzocht wordt of ook het aantal varkens op een landbouwbedrijf kan bepaald worden op basis van (onafhankelijke) gegevens die momenteel al digitaal worden verzameld.
5. Aangezien er geen databank voorhanden is met de vergunde dieren aantallen, wordt er geen analyse gemaakt van de bezetting ten opzichte van het vergund aantal

standplaatsen. Het is dan ook niet mogelijk om de bezettingsgraad te bepalen van de Vlaamse bedrijven ten opzichte van hun vergunning.

Via de jaarlijkse Mestbankaangifte geven de landbouwers wel het aantal standplaatsen op hun bedrijf op. Deze gegevens worden wel vergeleken met de aangegeven aantallen dieren.

Naast de milieuvergunning, moet de landbouwer ook beschikken over voldoende nutriëntenemissierechten (NER) voor de dieren die gehouden worden. Vergelijken we de hoeveelheid NER die de Vlaamse landbouwers ter beschikking hebben met het aantal aangegeven dieren, dan blijkt dat 78% van de NER worden gebruikt (311 miljoen NER voor een equivalent van 242,8 miljoen NER dieren).